



Osittainen varhennettu vanhuuseläke ja työuraeläke

Uudet eläkelajit 2021

Jari Kannisto

Eläketurvakeskuksen tilastoja 01/2022

Osittainen varhennettu vanhuuseläke ja työuraeläke

Uudet eläkelajit 2021

Jari Kannisto

Eläketurvakeskus

00065 ELÄKETURVAKESKUS

Puhelin: 029 411 20

Sähköposti: etunimi.sukunimi@etk.fi

Pensionsskyddscentralen

00065 PENSIONSSKYDDSCENTRALEN

Telefon: 029 411 20

E-post: förnamn.efternamn@etk.fi

Finnish Centre for Pensions

FI-00065 ELÄKETURVAKESKUS, FINLAND

Phone: +358 29 411 20

E-mail: firstname.surname@etk.fi

Helsinki 2022

ISSN 2343-3558 Eläketurvakeskuksen tilastoja (verkkójulkaisu)

Tiivistelmä

Vuoden 2017 työeläkeuudistuksen yhteydessä otettiin käyttöön osittainen varhennettu vanhuuseläke (osittainen vanhuuseläke) ja työuraeläke. Vuoden 2021 lopussa osittais- ta vanhuuseläkettä sai vajaat 32 000 henkilöä ja työuraeläkettä vain 75 henkilöä.

Työuraeläkkeen voi saada 63 vuotta täyttänyt, jolla on pitkä, rasittuneisuutta ja kulu- neisuutta aiheuttanut työhistoria sekä työkyvyn alenema. Osittainen vanhuuseläke edellyttää vain 61 ikää. Se mahdollistaa työnteen vähentämisen viimeisinä työvuosina ilman merkittävää ansiotason laskua.

Viime vuonna osittainen vanhuuseläke alkoi 13 000 vakuutetulla, joista hieman yli puolet oli miehiä. Osittainen vanhuuseläke voi olla puolet (50 %) karttuneen eläkkeen määrästä, mutta sen saa myös neljäsosaeläkkeenä (25 %). Uusista eläkkeistä neljä viidestä alkoi 50 prosentin tasoisena ja joka viides 25 prosentin tasoisena. Naiset valitsevat eläkkeen 25-prosenttisena useammin kuin miehet.

Osittainen vanhuuseläke otetaan yleensä varhennettuna. Viime vuonna vain seitsemän prosenttia uusista eläkkeistä alkoi vanhuuseläkkeen alaikärajan täyttämisen jälkeen. Tosin aiemmin osuus oli vielä pienempi.

Osittainen vanhuuseläke otetaan usein heti 61 vuoden ikärajan täyttymisen jälkeen. Vuosittain joka kymmenes eläkkeeseen oikeutetuista 61-vuotiaista käyttää tätä mah- dollisuutta. Viime vuonna eläkkeen alaikärajan saavuttivat vuonna 1960 syntyneet, joista 5 500 valitsi osittaisen vanhuuseläkkeen. Heillä oli matkaa vanhuuseläkkeen alaikärajalle keskimäärin 3 vuotta 5 kuukautta, joka merkitsi keskimäärin 145 euron varhennusvähennystä 50 prosentin tasoisessa kuukausieläkkeessä.

Vuoden 2021 lopussa oli voimassa 31 600 osittaista vanhuuseläkettä, joista miehillä oli 18 300. Voimassa olleista eläkkeistä 85 prosenttia oli 50 prosentin tasoisia, jolloin eläkkeen keskiarvo oli 800 €/kk ja mediaani 720 €/kk. Vuoden vaihteessa 25 prosentin tasoisia eläkkeitä oli maksussa 4 700, jotka olivat keskimäärin 420 €/kk (mediaani- eläke 370 €/kk). Maksettavien eläkkeiden määrät eivät juuri muuttuneet edellisestä vuodesta.

Valitun 25 prosentin tasoisien eläkkeen voi muuttaa 50 prosentin tasolle hakemuksesta. Toistaiseksi tasokorotus on tehty 1 500 eläkkeeseen, joista viime vuonna tehtiin 400. Eläkkeen voi myös perua kolmen kuukauden sisällä eläkepäätyksestä. Viime vuonna tätä mahdollisuutta käytti 75 henkilöä.

Vuoden 2021 loppuun mennessä on päättynyt 28 500 osittaista vanhuuseläkettä, valta- osa vanhuuseläkkeen alkamiseen. Työkyvyttömyyseläke on alkanut yli 700 henkilöllä, ja vajaat 500 on kuollut. Viime vuonna päättyi 8 700 osittaista vanhuuseläkettä.

Enemmistö osittaisen vanhuuseläkkeen valinneista on tavallisia yli 60-vuotiaita työssä käyviä. Nuorimmissa ikäluokissa keskiansiot ennen eläkettä ovat samaa tasoa kuin muiden samanikäisten palkansaajien ansiot. Sen sijaan vanhuuseläkeiän ylittäneillä keskiansio on hieman muiden palkansaajien keskiansiota korkeampi. Vanhimmissa ikäryhmissä henkilömäärä on pieni. Eläkkeen ottamisen jälkeen keskiansiot laskevat jonkin verran muiden samanikäisten keskiansioiden alapuolelle.

Vuonna 2021 osittaisen vanhuuseläkkeen ottaneista 80 prosenttia oli työssä ennen eläkkeen ottamista. Näistä työssä olleista 80 prosenttia oli työssä myös vuoden 2021 lopussa eli he jatkoivat työntekoa eläkkeen otettuaan. Palkkatiedot viittaavat siihen, että reilu kolmannes osittaisen vanhuuseläkkeen valinneista vähentää työntekoa.

Työuraeläke tuli voimaan vuoden 2018 alussa. Neljän ensimmäisen vuoden aikana eläkettä on saanut yli 200 henkilöä, joista parikymmentä on naisia. Vuoden 2021 lopussa työuraeläkettä maksettiin 75 henkilölle, joista seitsemän oli naisia. Viime vuoden loppuun mennessä ehti jo päättyä 130 eläkettä. Viime vuonna alkanut työuraeläke oli keskimäärin lähes 2 100 €/kk.

Lukijalle

Eläkeuudistuksen 2017 yhteydessä otettiin käyttöön osittainen varhennettu vanhuuseläke (ove), jonka voi ottaa 61 vuoden iässä. Se korvasi aiemmin käytössä olleen osa-aikaeläkkeen. Hallituksen esityksen perusteluissa todetaan tavoitteena olevan, että sen avulla työntekijät ja yrittäjät voisivat jatkaa pidempään työelämässä.

Osa-aikaeläkkeen määrän ja ansioiden muutokset olivat tiukasti rajattuja, mikä teki eläkkeestä käytännössä jähmeän. Työntekijän mahdollisuudet joustaa työajoissa, esimerkiksi pidentämällä työpäivää ruuhka-aikoina, olivat vähäiset. Samoin hiljaisina aikoina työmäärän piti säilyä ennallaan, vaikka työtä ei olisi ollut. Koska osa-aikaeläke ei mukautunut eikä joustanut muuttuvissa työolosuhteissa, eläkkeen käyttöä ja ansioita jouduttiin erikseen valvomaan. Myös osa-aikaeläkkeen kustannuksia ja tasoa kritisoitiin.

Toisin kuin osa-aikaeläke, osittainen varhennettu vanhuuseläke ei ole sidottu työntekoon. Osittaisen varhennetun vanhuuseläkkeen voi ottaa, vaikka jatkaisi työssä entiseen tapaan tai olisi työvoiman ulkopuolella.

Eläkeuudistuksen yhteydessä sovittiin myös työuraeläkkeen käyttöönotosta. Sen on voinut saada 63 vuoden iässä 1.2.2018 alkaen. Työuraeläkkeen saaminen edellyttää vähintään 38 vuoden työskentelyä rasittuneisuutta ja kuluneisuutta aiheuttavassa työssä. Myös työkyvyn on pitänyt heikentyä, vaikka sairausperusteita arvioidaan lievemmin kriteerein kuin varsinaisessa työkyvyttömyyseläkkeessä.

Raportissa tarkastellaan erikseen osittaisen varhennetun vanhuuseläkkeen ja työuraeläkkeen yleisyyttä, alkaneiden eläkkeiden määriä sekä eläkkeensaajia. Aineiston avulla kuvataan uusien eläkemuotojen suosiota ja kehitystä sekä eläkkeiden tasoa. Osittaisen varhennetun vanhuuseläkkeen osalta tarkastellaan myös työnteon yleisyyttä eläkkeen rinnalla. Aineisto perustuu Eläketurvakeskuksen tilastorekistereihin. Eläketiedot perustuvat tammikuun 2022 rekisteritilanteeseen ja työskentelytiedot ansaintarekisterin tilanteeseen maaliskuussa 2022.

Tämä julkaisu on jatkoa maaliskuussa 2021 julkaistulle tilastolle Osittainen varhennettu vanhuuseläke ja työuraeläke: uudet eläkelajit 2020 (Eläketurvakeskuksen tilastoja 02/2021). Lisäksi Eläketurvakeskuksen kuukausitilasto sisältää lukumäärä- ja keskieläketietoja osittaisesta varhennetusta vanhuuseläkkeestä.

Tämän raportin sisällöstä vastaavat kehityspäällikkö Jari Kannisto ja tilastosuunnittelija Katariina Käkönen, joille pyydetään osoittamaan julkaisun sisältöä koskevat kyselyt ja ehdotukset. Raportin on taittanut julkaisuassistentti Merja Raunis. Aineiston muodostamiseen ovat osallistuneet myös tilastotutkija Jukka Lampi ja erityisasiantuntija Suvi Ritola.

Helsingissä huhtikuussa 2022

Eläketurvakeskus

Sisältö

1 Osittainen varhennettu vanhuuseläke	11
1.1 Osittaisen vanhuuseläkkeen myöntämisen edellytykset	11
1.2 Osittaisen vanhuuseläkkeen määrä	12
1.3 Osittaisen vanhuuseläkkeen peruminen	12
1.4 Eläkkeenlaskennan erityispiirteitä	13
2 Alkaneet osittaiset varhennetut vanhuuseläkkeet	14
3 Osittaista varhennettua vanhuuseläkettä saaneet 31.12.2021	18
3.1 Osittaisen vanhuuseläkkeen tasoa vaihtaneet	22
3.2 Osittaisen vanhuuseläkkeen peruneet	22
3.3 Eläkkeensaajan verotus	22
4 Päätyneet eläkkeet	24
5 Osittainen varhennettu vanhuuseläke ja työnteko	26
5.1 Osittaisen vanhuuseläkkeen valitsevat työssä käyvät	26
5.2 Työnteko jatkuu myös osittaisen vanhuuseläkkeen rinnalla	27
5.3 Osittaisen vanhuuseläkkeen valinneiden ansiotaso	28
6 Työuraeläke	31
6.1 Työuraeläkkeen myöntämisen edellytykset	31
6.2 Työuraeläkkeen hakeminen ja eläkkeen määrä	33
6.3 Eläkkeen peruuttaminen ja lakkauttaminen	33
6.4 Työuraeläkehakemusten ratkaisut ja työuraeläkkeet	33

1 Osittainen varhennettu vanhuuseläke

Osittainen varhennettu vanhuuseläke (tekstissä lyhennetty: osittainen vanhuuseläke, ove) tarjoaa joustavan mahdollisuuden yhdistää työnteko ja osittainen eläke. Eläkkeessä on joustoa niin, että sen voi ottaa, vaikka jatkaisi työssä entiseen tapaan tai lopettaisi työntekoa kokonaan. Osittaiselle vanhuuseläkkeelle siirtymisestä ei tarvitse ilmoittaa työnantajalle, eikä se rajoita työntekoa määrää. Koska työnteko ei ole osittaisen vanhuuseläkkeen saamisen edellytys, sen ottanut voi olla kokonaan työelämän ulkopuolella tai saada vaikkapa työttömyyskorvausta, jonka maksamiseen osittainen vanhuuseläke ei myöskään vaikuta.

Osittainen vanhuuseläke antaa 61 vuotta täyttäneelle mahdollisuuden ottaa maksuun neljäosan tai puolet karttuneesta työeläkkeestä riippumatta työntekoa jatkamisesta. Eläkkeeseen tehdään tällöin varhennusvähennys, joka pienentää myönnettävää eläkettä pysyvästi. Lähtökohta on, että osittainen vanhuuseläke on työeläkejärjestelmälle kustannusneutraali ja etuuden saaja kustantaa itse eläkkeestä syntyvän ylimääräisen menoerän. Varhennusaika lasketaan oman ikäluokan alimmasta vanhuuseläkeiästä. Osittaisen vanhuuseläkkeen voi ottaa myös vanhuuseläkeiän täyttämisen jälkeen, jolloin siihen maksetaan lykkäyskorotus.

Osittainen vanhuuseläke on voinut alkaa aikaisintaan 1.2.2017. Eläke myönnetään eläkehakemuksen vireille tuloa seuraavan kuukauden alusta, eikä sitä myönnetä takautuvasti.

Osittaisen vanhuuseläkkeen aikaisista ansioista karttuu uutta työeläkettä samoin perustein kuin muustakin työskentelystä. Eläkekarttuma on työansioista 1,7 prosenttia vuodessa (vuoden 2025 loppuun asti) 63 vuoden iän täyttämiskuukauden loppuun saakka. Sen jälkeisistä työansioista eläkettä kertyy 1,5 prosenttia.

1.1 Osittaisen vanhuuseläkkeen myöntämisen edellytykset

Ikäraajat

Osittaiseen vanhuuseläkkeeseen on oikeus vuonna 1949 tai sen jälkeen syntyneillä. Eläkkeen alaikäraja on sidottu syntymävuoteen. Yläikärajaa ei ole.

Vuonna 1949–1963 syntyneillä henkilöillä on oikeus osittaiseen vanhuuseläkkeeseen aikaisintaan 61 ikävuoden täyttämistä seuraavan kuukauden alusta.

Vuonna 1964 syntyneillä henkilöillä on oikeus osittaiseen vanhuuseläkkeeseen aikaisintaan 62 ikävuoden täyttämistä seuraavan kuukauden alusta.

Vuonna 1965 ja sen jälkeen syntyneillä osittaisen vanhuuseläkkeen alaikäraja sopeutetaan eliniän odotteen muutokseen. Alaikäraja nousee enintään kaksi kuukautta ker-

rallaan kuten alin vanhuuseläkeikä. Vuonna 1965 syntyneille STM vahvistaa osittaisen vanhuuseläkkeen alaikärajan vuodelle 2027 viimeistään 31.10.2026.

Osittaisen vanhuuseläkkeen ja varsinaisen vanhuuseläkkeen alaikärajan välinen aika eli pisin mahdollinen varhennusaika vaihtelee ikäluokittain. Aluksi se pitenee ja tulevaisuudessa lyhenee. Esimerkiksi vuonna 1956 syntyneillä varhennusaika saattoi olla 30 kuukautta ja vuonna 1960 syntyneillä 42 kuukautta. Vuosina 1962 ja 1963 syntyneillä pisin mahdollinen varhennusaika tulee olemaan neljä vuotta. Vuonna 1964 ja sen jälkeen syntyneillä osittaisen vanhuuseläkkeen varhennusaika tulee olemaan korkeintaan kolme vuotta.

Pitempi varhennusaika merkitsee myös suurempaa varhennusvähennystä¹. Vuonna 2017 varhennusvähennys oli korkeintaan 12 prosenttia (1956 syntyneillä) ja viime vuonna 16,8 prosenttia (1960 syntyneillä). Jatkossa varhennusvähennys voi olla enimmillään 19,2 prosenttia (1962 syntyneillä).

1.2 Osittaisen vanhuuseläkkeen määrä

Osittaisen vanhuuseläkkeen määrä on eläkkeenhakijan valinnan mukaan 25 tai 50 prosenttia eläkkeen alkamista edeltäneen kalenterivuoden loppuun mennessä karttuneesta työeläkkeestä. Eläkkeeseen lasketaan kaikkien työeläkelakien mukaan karttunut eläke.

25 prosentin suuruisen osittaisen vanhuuseläkkeen voi muuttaa 50 prosentin tasoiseksi. Muita muutoksia prosenttiosuuteen ei voi tehdä.

Jos eläke alkaa ennen oman ikäluokan alinta vanhuuseläkeikää, osittaiseen vanhuuseläkkeeseen tehdään varhennusvähennys 0,4 prosenttia varhennuskuukautta kohti. Vähennys on pysyvä, eli se säilyy myös silloin, kun eläkkeensaajalle myönnetään osittaisen vanhuuseläkkeen jälkeen vanhuuseläke tai muu vastaava etuus.

Jos osittainen vanhuuseläke alkaa oman ikäluokan alimman vanhuuseläkeiän täyttämisen jälkeen, eläkkeeseen tehdään lykkäyskorotus 0,4 prosenttia jokaiselta kuukaudelta, jolla eläkkeen alkamisaikaa siirretään oman ikäluokan alimman vanhuuseläkeiän täyttämistä seuraavan kuukauden alkua myöhemmäksi.

1.3 Osittaisen vanhuuseläkkeen peruminen

Eläkkeensaaja voi hakemuksesta perua osittaisen vanhuuseläkkeen kolmen kuukauden kuluessa eläkkeen myöntämistä koskevan päätöksen antamisesta. Jos osittaisen vanhuuseläkkeen peruu, eläkelaitos perii maksetun eläkkeen takaisin.

1 Varhennusvähennystä sovelletaan vain osittaiseen vanhuuseläkkeeseen, ei koko tulevaan vanhuuseläkkeeseen.

1.4 Eläkkeenlaskennan erityispiirteitä

Jos henkilö ei ole täyttänyt julkisen alan henkilökohtaista eläkeikäänsä, osittainen vanhuuseläke normeerataan. Normeeraus merkitsee ennen vuotta 1995 karttuneeseen julkisen puolen eläkkeeseen 2 prosentin karttuman muuttamista 1,8 prosentiksi.

Jos henkilö on täyttänyt julkisen alan henkilökohtaisen vanhuuseläkeikänsä, osittainen vanhuuseläke sisältää myös osuuden lisäeläkkeestä. Yksityisten alojen rekisteröityä lisäeläkettä ei myönnetä osittaisen vanhuuseläkkeen yhteydessä.

Julkisen sektorin työntekijän osittaiseen vanhuuseläkkeeseen tehdään seuraavat vähennykset, jos sen ottaa ennen omaa henkilökohtaista tai ammatillista eläkeikää:

- ennen vuotta 1995 kartutettua eläkettä pienennetään normeerauksella
- lisäeläkeosuutta ei saa osittaisen eläkkeen osalta
- jos eläke alkaa ennen oman ikäluokan vanhuuseläkeikää, eläkettä pienennetään varhennusvähennyksellä
- vähennyksillä leikattu eläke kerrotaan elinaikakertoimella.

Kaksi ensimmäistä kohtaa eivät käytännössä kosketa yksityistä sektoria². Ne nostavat osittaisen vanhuuseläkkeen hintaa ja saattavat tehdä siitä kalliin joillekin julkisen sektorin työntekijöille. Tämä vaikuttanee eläkkeen suosioon julkisella sektorilla. Samalla tosin elinaikakertoimen leikkausvaikutus jää pienemmäksi kuin oman ikäluokan kertoimella. Elinaikakertoimen eläkettä pienentävä vaikutus ei ole osittaisen vanhuuseläkkeen erityispiirre vaan osa normaalia eläkkeenlaskentaa.

² Rekisteröityä lisäeläkettä ei saa myöskään yksityisellä sektorilla ennen eläkeikää, mutta sen saa täysimääräisenä eläkeiässä osittaisen vanhuuseläkkeen jälkeen toisin kuin julkisella sektorilla. Lisäksi yksityisen sektorin lisäeläke on nykyisin pieni ja harvinainen verrattuna julkisen sektorin lisäeläkkeisiin yli 60-vuotiaiden keskuudessa.

2 Alkaneet osittaiset varhennetut vanhuuseläkkeet

Vuonna 2021 alkoi 13 000 osittaista vanhuuseläkettä. Näistä 18 prosenttia (2 400) alkoi 25 prosentin tasoisena. Uusista eläkkeistä niiden osuus on tasaisesti noussut. Naisista joka neljäs valitsi 25 prosentin tasoisen eläkkeen. Miehistä 13 prosenttia päätyi valitsemaan matalamman eläkkeen.

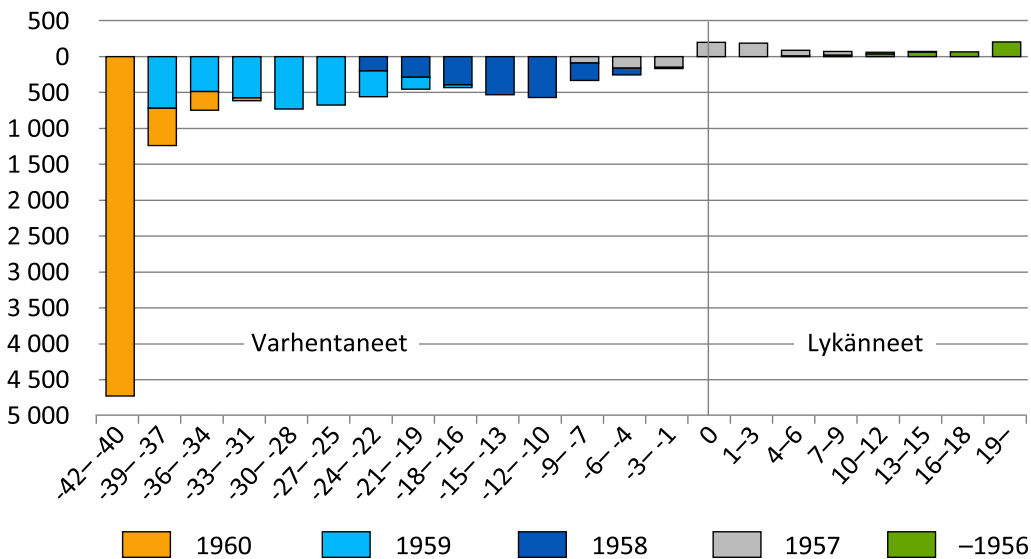
Yrittäjien osuus viime vuonna osittaisen vanhuuseläkkeen ottaneista oli 1 700 (13 %). Heistä MYEL-yrittäjiä oli 360 (3 %). Naisia YEL-yrittäjistä oli 500 ja MYEL-yrittäjistä sata. Reilut sata yrittäjää valitsi 25 prosentin tasoisen eläkkeen.

Osittainen vanhuuseläke otetaan usein heti 61 vuoden iän täyttämisen jälkeen (kuvio 1). Uusista osittaisista vanhuuseläkkeistä 43 prosenttia maksettiin vuonna 1960 syntyneille ja 29 prosenttia vuonna 1959 syntyneille. Vain joka kymmenes uusista osittaisen vanhuuseläkkeen saajista oli syntynyt ennen vuotta 1958.

Kuvio 1.

Vuonna 2021 alkaneet osittaiset vanhuuseläkkeet suhteessa ikäluokan vanhuuseläkeiän alarajaan.

Lukumäärä



Vuonna 2021 osittaisen vanhuuseläkkeen valitsi 13 000 vakuutettua.

Moni osittaisen vanhuuseläkkeen ottaneista on ehtinyt kartuttaa kohtuullisen hyvän eläkkeen. Viime vuonna alkaneet 50 prosentin osittaiset vanhuuseläkkeet olivat keskimäärin 800 €/kk (taulukko 1). Maksettava eläke oli muutaman kymmenen euroa pienempi kuin edellisvuonna alkaneissa eläkkeissä. Pääasiallinen syy eläkkeiden pienemiseen oli entistä suurempi varhennusvähennyksen määrä.

Varhennetut eläkkeet ovat luonnollisesti keskimäärin pienempiä kuin eläkeiän täyttämisen jälkeen alkaneet eläkkeet, joihin maksetaan lykkäyskorotus. Vaikka eläkkeen ottaminen varhentamattomana on lisääntynyt, niiden osuus uusista eläkkeistä on edelleen alle 10 prosenttia. Varhentamattomia eläkkeitä ovat eläkeiän täytyessä tai sen jälkeen alkaneet eläkkeet.

Taulukko 1.

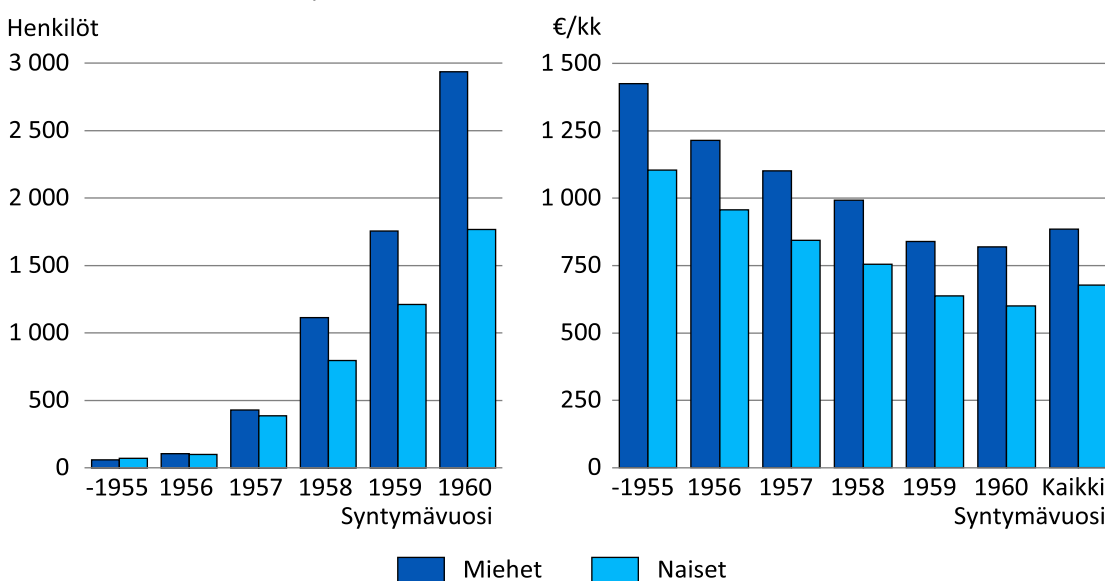
Vuonna 2021 alkaneet varhennetut ja muut osittaiset vanhuuseläkkeet sekä niiden keskimääräinen suuruus €/kk.

	Kaikki		Eläke 25 %		Eläke 50 %	
	lkm	€/kk	lkm	€/kk	lkm	€/kk
Kaikki	13 000	740	2 400	420	10 700	800
Varhennetut	12 000	720	2 200	410	9 900	780
Varhentamattomat	900	1 000	140	610	800	1 060

Osittaisen vanhuuseläkkeen määrä on vahvasti ikäsidonainen (kuvio 2). Mitä vanhempana eläke alkaa, sitä suuremmaksi se muodostuu. Vanhuuseläkkeen alaikärajan täyttäneiden 50 prosentin eläkkeet olivat keskimäärin yli 1 000 €/kk.

Kuvio 2.

Vuonna 2021 alkaneet 50 prosentin tasoiset osittaiset vanhuuseläkkeet.



Eläkkeen suosiosta päätellen 61-vuotiaat eivät pidä varhennusvähennystä kohtuuttomana. Nuorimmassa ikäryhmässä eläkkeen suosio on pysynyt koko ajan likimain samalla tasolla, vaikka 61 vuotta täyttävien varhennusvähennys (taulukko 2) on koko ajan noussut.

Viime vuonna nuorimman ikäluokan varhennusajan enimmäispituus nousi kolmeen ja puoleen vuoteen eli 42 kuukauteen. Varhennusvähennyksen maksimiaika merkitsi

viime vuonna 16,8 prosentin suuruista vähennystä eläkkeeseen. Viime vuonna 61 vuotta täyttäneistä valtaosa otti eläkkeen heti alaikärajan täytettyään aiempien vuosien tapaan. Ikäluokan keskimääräinen varhennusaika oli 41 kuukautta, joka pienensi 50 prosentin tasoista eläkettä keskimääräinen 145 €/kk.

Taulukko 2.

Vuonna 2021 ennen eläkeikää otetut osittaiset varhennetut vanhuuseläkkeet sekä keskimääräinen varhennusaika ja -vähennys.

Ikäluokka	Henkilöitä*	Varhennusaika keskimäärin	50 % tasoinen eläke keskimäärin	
			Eläke	Varhennusvähennys
Kaikki	12 000	31 kk	780 €/kk	110 €/kk
1960	5 500	41 kk	740 €/kk	145 €/kk
1959	3 800	30 kk	760 €/kk	103 €/kk
1958	2 300	14 kk	890 €/kk	52 €/kk

* 25 % tasoisen osittaisen varhennetun vanhuuseläkkeen otti varhennettuna 2 200 henkilöä, joilla varhennusvähennys oli keskimäärin 56 €/kk. Erot varhennusajoissa olivat pieniä.

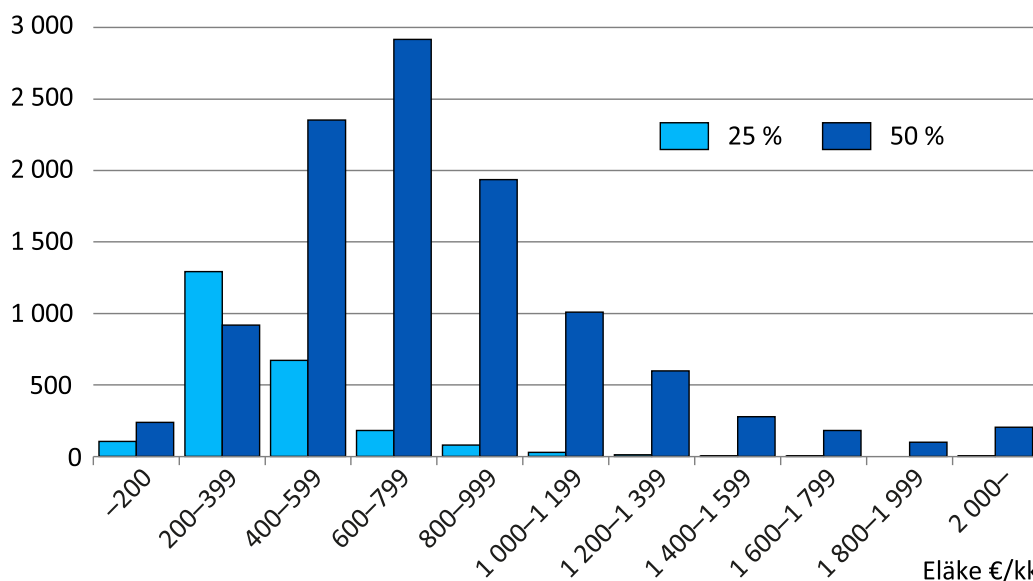
Vuonna 2021 alkaneet 50 prosentin tasoiset osittaiset vanhuuseläkkeet olivat keskimäärin 800 €/kk ja 25 prosentin tasoiset eläkkeet keskimäärin 420 €/kk. Varsinaiselle vanhuuseläkkeelle siirtyvien karttunut eläke on samaa luokkaa kuin osittaisen vanhuuseläkkeen perusteena oleva pohjaeläke. Viime vuonna vanhuuseläkkeelle siirtyneiden keskieläke oli työeläkejärjestelmässä 1 840 €/kk. Osittaiselle vanhuuseläkkeelle siirtyneet eivät siis poikkea merkittävästi varsinaiselle vanhuuseläkkeelle siirtyneistä eläkkeen suuruuden suhteen.

Osittaisen vanhuuseläkkeen määrä vaihtelee paljon ja eläkkeiden keskihajonta on noin puolet keskiarvosta. Osa eläkkeistä on vain joitakin kymmeniä euroja ja osa yli 2 000 euron kuukausieläkkeitä (kuvio 3). Mitä vanhemmasta ikäluokasta on kysymys, sitä suurempi on keskieläke. Syitä on useita. Vanhimmat ikäluokat ovat ehtineet kartuttaa eläkettä pisimpään ja saavat eläkkeen ilman varhennusvähennystä, mahdollisesti myös lykkäyskorotettuna. Lisäksi vanhimmat työssä käyvät ovat valikoitunut joukko, jonka ansiotaso on keskimääräistä korkeampi.

Kuvio 3.

Vuonna 2021 alkaneet osittaiset varhennetut vanhuuseläkkeet eläkkeen suuruuden mukaan.

Lukumäärä



50 prosentin tasoinen keskieläke on laskenut edellisvuodesta, miehillä 32 €/kk ja naisilla 16 €/kk.

Viime vuonna alkaneissa eläkkeissä miesten 50 prosentin tasoinen eläke oli keskimäärin 890 €/kk ja keskihajonta 500 €/kk. Naisten eläke oli vastaavasti 680 €/kk ja keskihajonta 340 €/kk. Eläkkeiden suuruusjakauma on vino paitsi sukupuolen, myös iän suhteen. Miesten ja vanhimpien ikäryhmien eläkkeet ovat suurimmat, naisten ja nuorten pienimmät.

Viime vuonna alkaneiden 50 prosentin osittaisten vanhuuseläkkeiden mediaani oli 720 €/kk³, eli 80 euroa pienempi kuin keskiarvo. Miesten 50 prosentin eläkkeen mediaani oli 800 €/kk ja naisten 630 €/kk. Muutokset edelliseen vuoteen verrattuna olivat pieniä sekä keskiarvolla että mediaanilla mitattuna, mutta kaikissa oli pientä laskua.

Vaikka osuus on hieman laskenut, lähes joka kymmenes 61-vuotiaista valitsee osittaisen vanhuuseläkkeen pian ikärajan täytettyään. Toistaiseksi kokemukset osittaisen vanhuuseläkkeen vaikutuksesta toimeentuloon varsinaiselle vanhuuseläkkeelle siirtymisen jälkeen ovat vähäisiä. Osa osittaisen vanhuuseläkkeen valinneista nostaa pientä eläkettä ja valitsee sen vähennyksestä huolimatta, koska kaikki mahdollinen tulo saattaa olla heti tarpeen.

³ 25 prosentin tasoinen mediaanieläke on 370 €/kk.

3 Osittaista varhennettua vanhuuseläkettä saaneet 31.12.2021

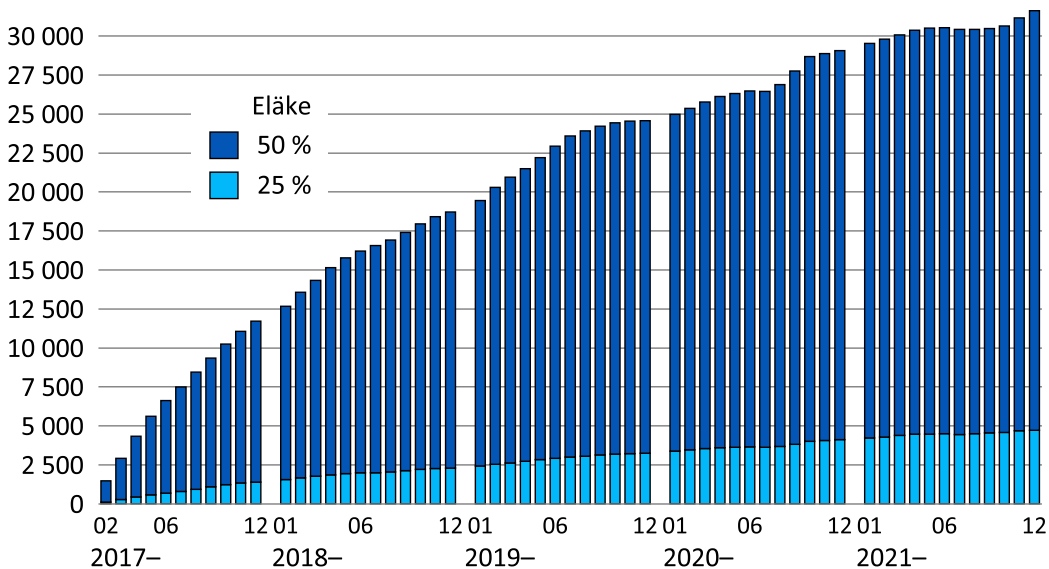
Toistaiseksi osittaista vanhuuseläkettä saavien määrä on jatkuvasti lisääntynyt. Viime vuonna eläkkeiden määrä nousi 2 500 eläkkeellä (8 %) edellisvuodesta. Koska uusia eläkkeitä on edelleen alkanut enemmän kuin vanhoja on päättynyt, osittaista vanhuuseläkettä saavien määrä ei ole vielä vakiintunut. Viime vuonna eläkettä saaneiden määrä näytti jo tasaantuneen 30 000 henkilön tasolle, mutta loppuvuodesta eläkkeiden määrä kääntyi jälleen uudelleen nousuun edellisvuoden tapaan (kuvio 4).

Eläkekannan osalta tasapainotilan saavuttamiseen voi mennä vielä joitakin vuosia. Kun vanhuuseläkkeen alaikäraja nousee, moni on yhä pitempään osittaisella vanhuuseläkkeellä, koska se yleisimmin otetaan edelleen heti 61 vuoden iän täyttämisen jälkeen. Samalla kun eläkkeiden määrä on kasvanut, 25 prosentin tasoisten eläkkeiden osuus on tasaisesti kasvanut. Tämän kehityksen voi odottaa jatkuvan varhennusvähennyksen edelleen noustessa.

Vuoden 2021 lopussa osittaista vanhuuseläkettä saaneista kaksi kolmasosaa oli yksityiseltä sektorilta. Joka kymmenes oli yrittäjä. Miesyrittäjien osuus oli kaksinkertainen naisyrittäjiin verrattuna, joten miesyrittäjien osuus osittaisella vanhuuseläkkeellä olleista miehistä oli 15 prosenttia. Yrittäjistä neljäsosa oli maatalousyrittäjiä.

Kuvio 4.

Osittaista varhennettua vanhuuseläkettä saaneiden määrä kuukausittain 1.2.2017–31.12.2021. Lukumäärä



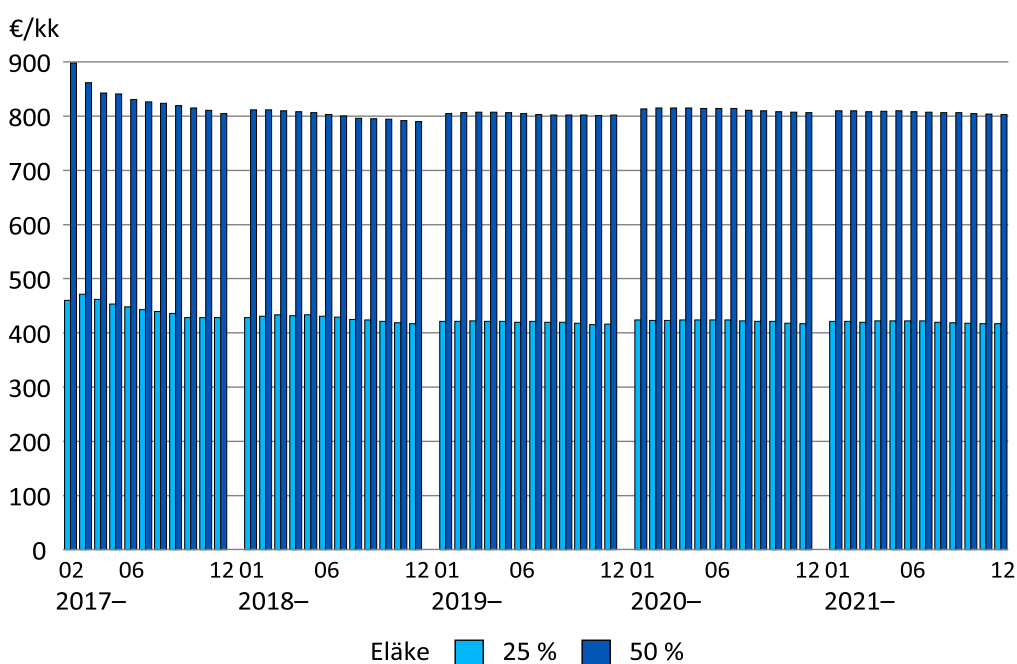
Viime vuoden lopussa osittainen varhennettu vanhuuseläke oli vajaalla 32 000 henkilöllä, kun se vuotta aikaisemmin oli 29 100 henkilöllä. Eläkettä maksettiin 18 300 miehelle ja 13 300 naiselle. Miesten osuus osittaista vanhuuseläkettä saaneista oli 58 prosenttia. Eläkkeistä 4 700 oli 25 prosentin tasoisia.

Miesten ja naisten valinnat 25 ja 50 prosentin eläkkeen välillä eroavat selvästi toisistaan. Naisten osuus 25 prosentin tasoista eläkkeistä oli viime vuoden lopussa 60 prosenttia. Vastaavasti 50 prosentin tasoista eläkkeistä miehet saavat 60 prosenttia. Osittaista vanhuuseläkettä saavista naisista joka viides on valinnut 25 prosentin tasoisen eläkkeen, kun miehistä samaan ratkaisuun on päätenyt joka kymmenes.

Viime vuoden lopussa osittaisista vanhuuseläkkeistä 15 prosenttia oli 25 prosentin tasoisia. Tämän matalamman eläkkeen valinneiden osuus on noussut tasaisesti. Alkuvaiheessa eläkkeen valinneiden ikärakenne oli korkeampi, mikä on luonnollisesti vaikuttanut niin eläkkeiden suuruuteen kuin valintaan 25 ja 50 prosentin välillä. Vuoden 2017 keväällä 25 prosentin tasoisten eläkkeiden osuus oli 10 prosenttia. Tuolloin kuukausieläke oli 450 euroa (kuvio 5). Viime vuoden lopussa 25 prosentin osittainen vanhuuseläke oli keskimäärin vajaat 420 €/kk⁴ ja mediaani 370 €/kk. Luvut ovat nimellisarvoisia⁵.

Kuvio 5.

Osittaista varhennettua vanhuuseläkettä saaneiden keskieläke 1.2.2017–31.12.2021, €/kk.



Myös 50 prosentin tasoinen eläke on pienentynyt. Ensimmäiset eläkkeet olivat keskimäärin lähes 900 €/kk. Viime vuoden lopussa 50 prosentin eläke oli keskimäärin 800 €/kk⁶ (kuvio 5) ja mediaani 720 €/kk.

Uudet eläkkeet ovat alkaneet yhä aiemmin suhteessa vanhuuseläkeikään, joten varhennusaika on pidentynyt. Kehitys jatkuu edelleen, mikä merkinnee keskimääräisen varhennetun eläkkeen pienenemistä myös jatkossa. Yhä suurempi osa eläkkeistä alkaa

4 Miehillä 500 €/kk ja naisilla 360 €/kk.

5 Vuonna 2017 maksettu 450 euron kuukausieläke oli eläkeindeksillä korotettuna viime vuoden tasossa 478 €/kk.

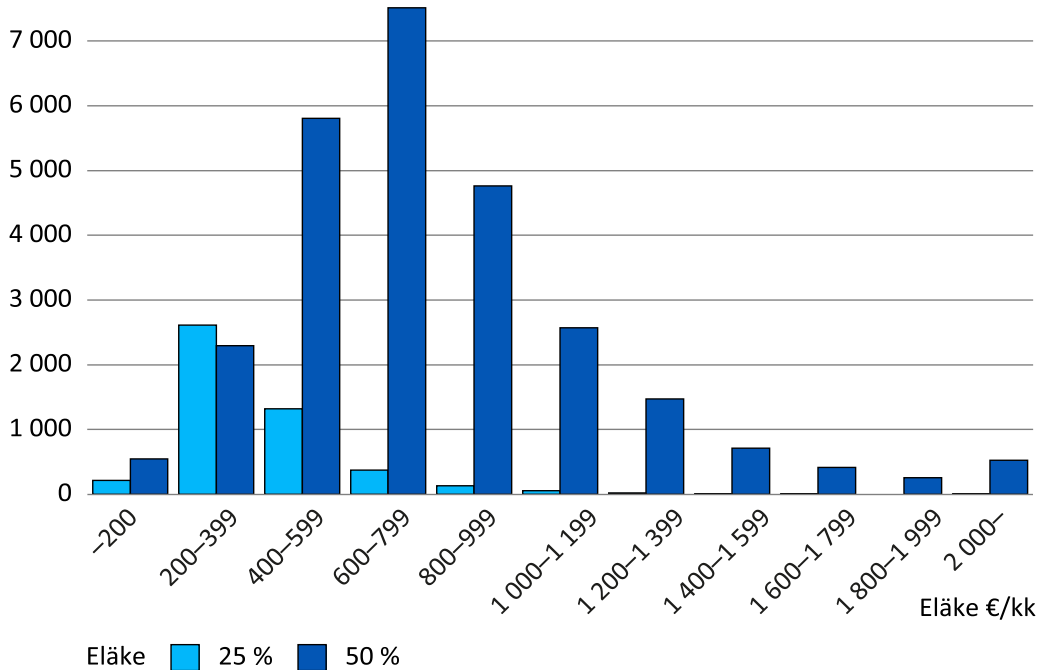
6 Miehillä 890 €/kk ja naisilla 670 €/kk.

25 prosentin tasoisina – ainakin jos nykyinen kehitys jatkuu. Lähitulevaisuudessa voidaan siis odottaa osittaisen vanhuuseläkkeen keskimääräisen tason edelleen pienenevän.

Kuvio 6.

31.12.2021 osittaista varhennettua vanhuuseläkettä saaneet ja keskieläke €/kk.

Lukumäärä



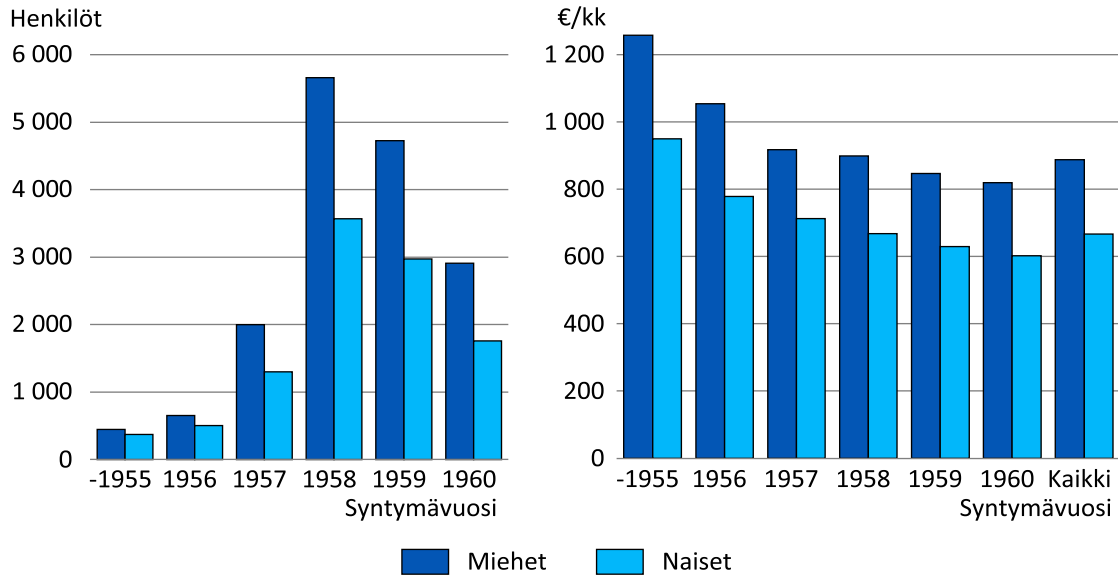
50 prosentin osittaisen vanhuuseläkkeen keskiarvo oli 800 €/kk.
25 prosentin osittaisen vanhuuseläkkeen keskiarvo oli 420 €/kk.

Viime vuoden lopussa maksettujen eläkkeiden suuruusjakauma oli vahvasti vino (kuvio 6). Perusmuodoltaan jakauma vastaa hyvin alkaneiden eläkkeiden jakaumaa (kuvio 3), vaikka henkilömäärä on huomattavasti suurempi. Miesten osittainen vanhuuseläke (50 %) oli keskimäärin 890 €/kk ja naisten 670 €/kk. Jakauman loppupää painottuu miehiin ja alkupää naisiin. Pääosin 25 prosentin eläkkeet ovat välillä 200–600 €/kk, mutta on joukossa joitakin yli tuhannen euron kuukausieläkkeitä. Vastaavasti 50 prosentin tasoiset eläkkeet keskittyvät suuruusluokkaan 400–1 000 €/kk, mutta jakauman häntä ulottuu yli 2 000 euron kuukausieläkkeisiin.

Sekä miehillä että naisilla eläke nousee selvästi iän myötä. Osittainen vanhuuseläke oli sitä suurempi, mitä vanhempi oli eläkkeensaaja (kuvio 7). Vanhimmissa ikäluokissa keskimääräinen 50 prosentin osittainen vanhuuseläke ylitti 1 000 euroa kuukaudessa (kuvio 7).

Kuvio 7.

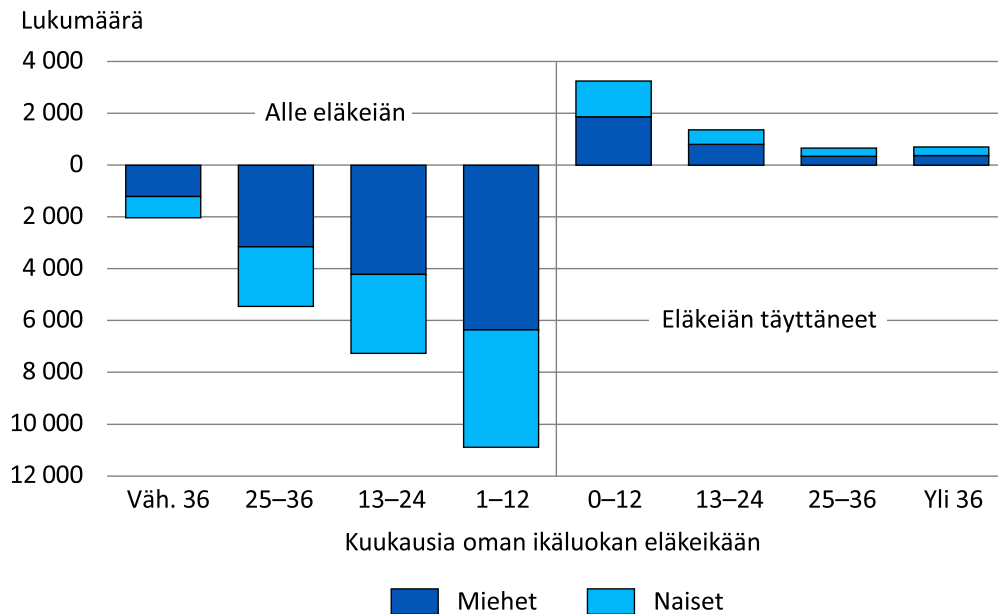
31.12.2021 osittaista varhennettua vanhuuseläkettä saaneet ja keskieläke €/kk, 50 %:n tasoiset eläkkeet.



Valtaosa osittaisista vanhuuseläkkeistä alkaa ennen varsinaisen vanhuuseläkkeen alaikärajaa. Sama tilanne oli vuoden 2021 lopussa osittaista vanhuuseläkettä saavilla (kuvio 8). Joka viides osittaisella vanhuuseläkkeellä olleista sai eläkettä vielä oman ikäluokan vanhuuseläkkeen alaikärajan jälkeen, naiset hieman yleisemmin kuin miehet. Erot 25 prosentin ja 50 prosentin eläkkeiden välillä olivat pieniä.

Kuvio 8.

31.12.2021 osittaista vanhuuseläkettä saaneet suhteessa oman ikäluokan vanhuuseläkkeen alaikärajaan.



3.1 Osittaisen vanhuuseläkkeen tasoa vaihtaneet

Jos osittaisen vanhuuseläkkeen on ottanut 25 prosentin tasoisena, eläkkeen voi kaksinkertaistaa muuttamalla sen 50 prosentin tasoiseksi. Viime vuoden loppuun mennessä tasokorotuksen on tehnyt 1 530 henkilöä, joista hieman yli puolet oli naisia. Eläkkeen tasoa korottaneita on ollut määrällisesti hieman enemmän yksityisellä sektorilla. Suhteellisesti eläketason nostaminen on kuitenkin yleisempää julkisella sektorilla. Viime vuonna miehet ja naiset tekivät yhtä paljon tasokorotuksia, yhteensä reilut 400 korotusta.

Ikäluokista tasomuutoksia ovat tehneet eniten vuosina 1956–1958 syntyneet. Eniten korotuksia on vuonna 1956 syntyneillä, joista 360 on korottanut eläkkeen 50 prosentin tasoiseksi. Korotus tehdään keskimäärin kymmenen eläkekuukauden jälkeen. Tasomuutosten vaihtoehtona vanhimmissa ikäryhmissä on siirtyä kokoaikaiselle vanhuuseläkkeelle.

3.2 Osittaisen vanhuuseläkkeen peruneet

Osittaisen vanhuuseläkkeen voi myös perua. Perumisaika on kolme kuukautta. Vuoden 2021 loppuun mennessä eläkkeen on perunut 370 henkilöä. Viime vuonna eläkkeen perui 75 henkilöä. Kaksi kolmesta perutusta eläkkeestä on ollut 50 prosentin tasoisia. Neljä viidestä (yli 300) perui eläkkeen julkisella puolella. Kaksi kolmesta eläkkeen peruneista on naisia.

Todennäköisin syy perua julkisen sektorin eläke lienee ollut lisäeläkkeen leikkautuminen, mikä selittäisi julkisen sektorin suuremman osuuden peruuttajissa. Oven hintalappu saattaa olla suuri eikä sitä ehkä osata laskea tai ottaa huomioon ennen eläkkeen alkamista.

3.3 Eläkkeensaajan verotus

Verotus voi suosia osittaisen varhennetun vanhuuseläkkeen ottajaa, joka vähentää työntekoa (taulukko 3). Jos palkansaaja vähentää työpanostaan ja korvaa ansionmenetystään osittaisella vanhuuseläkkeellä, hänen veroprosenttinsa on alempi kuin samalla kokonaistulolla olisi, jos koko tulo olisi palkkatuloa tai pelkkää eläketuloa.

Esimerkki. Jos palkansaajan ansiotulo on 2 000 €/kk, keskimääräisellä kunnallisverolla veroprosentti on 18,1 prosenttia. Jos henkilö puolittaa työpanoksen ja saa sen rinnalle osittaisen vanhuuseläkkeen 1 000 euron suuruisena, hänen bruttotulonsa säilyy samana kuin ennen työnteon puolittamista. Kuitenkin hänen veroprosenttinsa laskee 13,5 prosenttiin eli 4,6 prosenttiyksikköä. Jos koko 2 000 euron kuukausitulo olisi vastaavasti eläkettä, veroprosentti olisi 19,9 prosenttia.

Esimerkin tilanteessa kokonaistulo on 2 000 €/kk. Vaikka ero tulojen noustessa pienenee, veroprosentti on kaikilla tulotasoilla korkeampi, jos koko tulo on ollut vain ansiotuloa tai vain eläketuloa. Edellisen perusteella voidaankin todeta, että verotus on suosinut eläkkeen ja palkan yhdistelmää.

Taulukko 3.

Eräitä eläketulon ja palkkatulon veroasteita* 61-vuotiaalle vuoden 2022 verotuksessa.

Kokonaistulo €/vuosi	Veroprosentti, jos koko vuositulosta			
	Palkkaa 50 %, eläkettä 50 %	Palkkaa 75 %, eläkettä 25 %	Palkkaa 100 %	Eläkettä 100 %
12 000	5,1 %	7,6 %	10,2 %	0,1 %
18 000	6,6 %	8,1 %	11,9 %	13,4 %
24 000	13,5 %	13,1 %	18,1 %	19,9 %
30 000	18,4 %	19,5 %	22,3 %	23,4 %
36 000	21,5 %	23,0 %	25,6 %	26,2 %
42 000	25,6 %	27,1 %	28,8 %	28,7 %
48 000	28,0 %	29,5 %	31,2 %	30,2 %

* Veroprosentteihin sisältyvät veroluonteiset maksut sekä keskimääräinen kunnallisvero 20,01 %. Keskimääräinen kunnallisvero 1,39 % ei ole mukana laskelmissa.

Sen sijaan, jos työtön otti eläkkeen, hän ei saanut vastaavaa veroetua. Verotus ei myöskään suosinut palkansaajaa, joka jatkoi työssä entiseen tapaan ja otti sen rinnalle osittaisen eläkkeen. Tulotaso kyllä nousi, mutta samalla nousi myös veroprosentti.

4 Päättyneet eläkkeet

Vuoden 2021 loppuun mennessä on päättynyt 28 500 osittaista vanhuuseläkettä. Näistä 8 700 päättyi viime vuonna. Osittainen vanhuuseläke voi päättyä toisen eläkkeen alkamiseen tai kuolemaan. Lähes kaikki osittaiset eläkkeet ovat päättyneet varsinaisen vanhuuseläkkeen alkamiseen – reilut 700 on saanut työkyvyttömyyseläkkeen. Eläkkeensaajan kuolemaan on päättynyt 460 eläkettä.

Päättyneistä eläkkeistä yhdeksän kymmenestä oli 50 prosentin tasoisia ja ne olivat euromäärältään keskimäärin 860 €/kk. Viime vuoden loppuun mennessä päättyneitä eläkkeitä maksettiin keskimäärin 21 kuukautta.

Lukumääräisesti eniten päättyneitä eläkkeitä on ollut vuonna 1956 syntyneillä – yli 10 000 eläkettä. Eläkkeistä 9 800 on päättynyt varsinaisen vanhuuseläkkeen alkamiseen. Suuri henkilömäärä selittyy ainakin osittain vanhuuseläkkeen alaikärajan täyttämisellä. Vaikka nuorimmatkin vuonna 1956 syntyneistä täyttivät vanhuuseläkkeen alaikärajan jo vuonna 2020, kaikki eivät ole siirtyneet varsinaiselle vanhuuseläkkeelle. Viime vuoden lopussa tästä ikäluokasta 1 300 sai osittaista vanhuuseläkettä.

Taulukko 4.

31.12.2021 mennessä päättyneet osittaiset varhennetut vanhuuseläkkeet päättymissyyn mukaan.

Syntymävuosi	Kaikki	Vanhuuseläkkeelle	Muulle eläkkeelle	Kuolleet
Kaikki	28 523	27 335	724	464
1949–1954	3 940	3 911	5	24
1955	6 104	5 957	77	70
1956	10 098	9 756	235	107
1957	8 117	7 659	327	131
1958–1960	264	52	80	132

Muulle eläkkeelle siirtyneistä yli 700 on päätynyt työkyvyttömyyseläkkeelle.

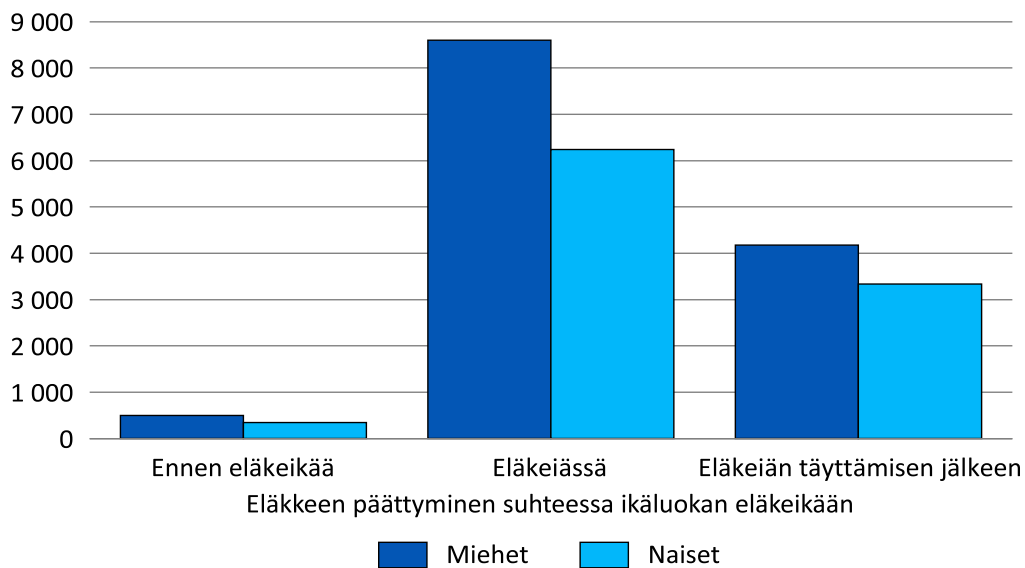
Yksi tämän eläkkeen tavoitteista on auttaa suomalaisia jaksamaan paremmin työuran viimeisinä vuosina työelämässä ja samalla jatkamaan työntekoa yli vanhuuseläkkeen alaikärajan. Vielä on ennen aikaista tehdä lopullisia johtopäätöksiä työnteon jatkamisesta yli eläkeiän osittaisen vanhuuseläkkeen avulla.

Varsinaiselle vanhuuseläkkeelle on siirtynyt viime vuoden loppuun mennessä yli 23 000 osittaista vanhuuseläkettä saanutta, joiden osittainen eläke oli alkanut ennen vanhuuseläkkeen alaikärajan täyttämistä. Vain muutama prosentti jäi varsinaiselle vanhuuseläkkeelle ennen oman ikäluokan eläkeikää (kuvio 9). Kaksi kolmesta jäi eläkkeelle vanhuuseläkeikänsä ja vajaa kolmannes jäi varsinaiselle vanhuuseläkkeelle vasta oman ikäluokan vanhuuseläkkeen alaikärajan täyttämisen jälkeen. Naiset jäivät hieman miehiä useammin varsinaiselle vanhuuseläkkeelle eläkeiän täyttämisen jälkeen. Ero ei kuitenkaan ollut suuri.

Kuvio 9.

Vuosina 2017–2021 vanhuuseläkkeen alkamiseen päätyneet osittaiset vanhuuseläkkeet, ennen eläkeikää alkaneet osittaiset vanhuuseläkkeet.

Lukumäärä



5 Osittainen varhennettu vanhuuseläke ja työnteko

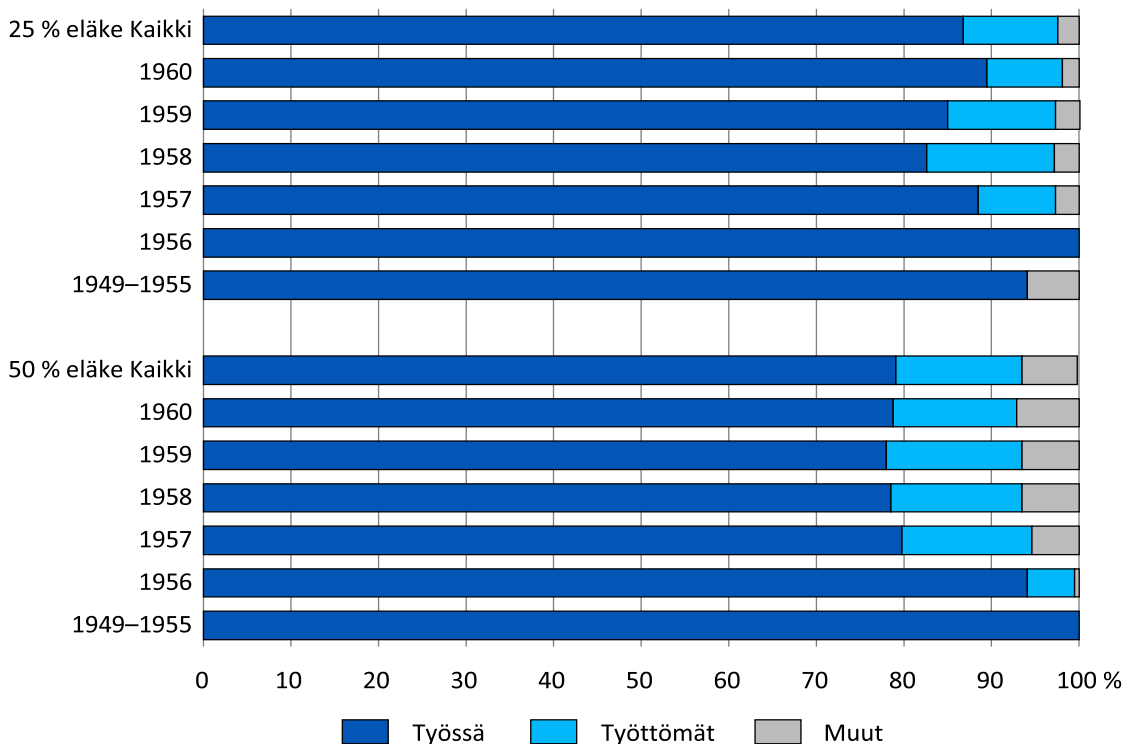
Kun osa-aikaeläke korvattiin osittaisella vanhuuseläkkeellä, lainsäätäjän perusajatukseksi oli, että uuden eläkkeen ottajat jatkaisivat työntekoa eläkkeen rinnalla. Samalla kun he voisivat keventää viimeisten työvuosien raskautta vähentämällä työntekoa, työura saattaisi pidentyä. Tulotaso ei kuitenkaan merkittävästi muuttuisi eläkkeen ansiosta. Myöskään eläkekattuma ei juuri kärsisi, jos työssä jatkaisi yli oman vanhuuseläkeiän, jolloin ”nostamatta olevaan” eläkeosaan saisi lykkäyskorotuksen, joka kompensoisi varhennusvähennyksen leikkausvaikutusta lopullisessa vanhuuseläkkeessä.

5.1 Osittaisen vanhuuseläkkeen valitsevat työssä käyvät

Vuonna 2021 osittaisen vanhuuseläkkeen 50-prosenttisena ottaneista lähes 80 prosenttia ja 25-prosenttisena ottaneista 87 prosenttia oli työssä ennen osittaista vanhuuseläkettä (vuoden 2020 lopussa). Työttömien osuus oli 14 prosenttia (kuvio 10) 50 prosentin eläkkeen nostaneilla ja muilla hieman pienempi. Lähes kaikki vanhuuseläkkeen alaikärajan ylittäneet olivat työssä. Miesten ja naisten välillä ei ollut suuria eroja työ- ja työttömyystilanteessa: naisista suurempi osa oli työssä, kun taas miesten puolella työttömien osuus suurempi.

Kuvio 10.

Osittaisen vanhuuseläkkeen vuonna 2021 ottaneiden työtilanne 31.12.2020.



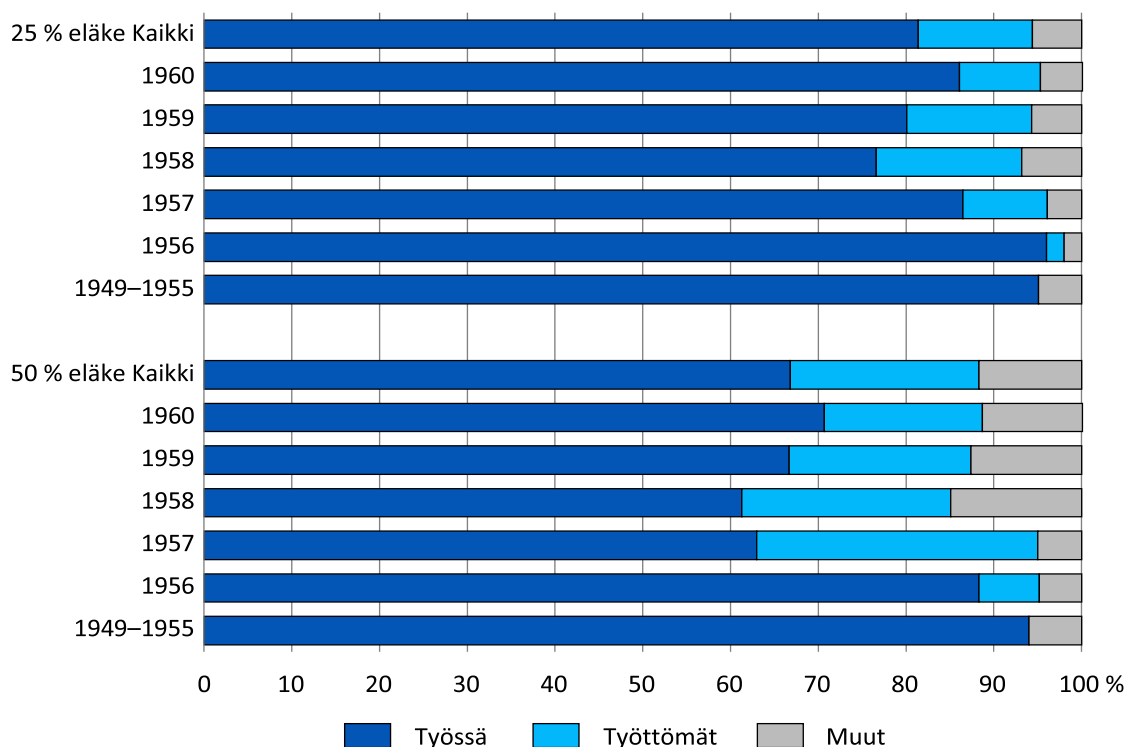
5.2 Työnteko jatkuu myös osittaisen vanhuuseläkkeen rinnalla

Suurin osa osittaisen vanhuuseläkkeen valinneista jatkaa työssä eläkkeen rinnalla (kuvio 11). Työssä käyvien osuus vaihtelee ikäryhmän ja eläketason mukaan, mutta vähenee jonkin verran tilanteesta ennen eläkkeen nostamista. Eläkkeen 25-prosenttisenä valinneista yli 80 prosenttia jatkaa työntekoa, kun 50-prosenttisen eläkkeen valinneista näin tekee vajaat 70 prosenttia. Vuonna 2021 osittaisen vanhuuseläkkeen ottaneista 80 prosenttia oli työssä ennen eläkkeen ottamista. Näistä työssä olleista 80 prosenttia oli työssä myös vuoden 2021 lopussa eli he jatkoivat työntekoa eläkkeen otettuaan.

Ennen vuotta 1957 syntyneet ovat täyttäneet 65 vuoden iän viimeistään vuoden 2021 lopussa, joten heidän joukossaan työttömiä ei juuri ole⁷. Sen sijaan nuoremmissa ikäluokissa työttömien osuus nousee lähelle 20 prosenttia. Osittaisen vanhuuseläkkeen ottaneiden työttömyysaste on selvästi korkeampi kuin koko ikäluokalla⁸. Työttömien osuus on selvästi suurempi myös 50 prosentin tasoisen eläkkeen valinneissa kuin 25 prosentin eläkkeen ottaneissa.

Kuvio 11.

Osittaisella vanhuuseläkkeellä 31.12.2021 olleiden jakautuminen työssäolon mukaan.



7 Työttömyyspäivärahaa maksetaan vain 65 vuoden ikään saakka.

8 Vuonna 2021 työttömyysaste 61-vuotiailla oli 8,1 % ja 62-vuotiailla 9,6 %. Suomen virallinen tilasto (SVT): Työvoimatutkimus [verkojulkaisu]. ISSN=1798-7830. Helsinki: Tilastokeskus.

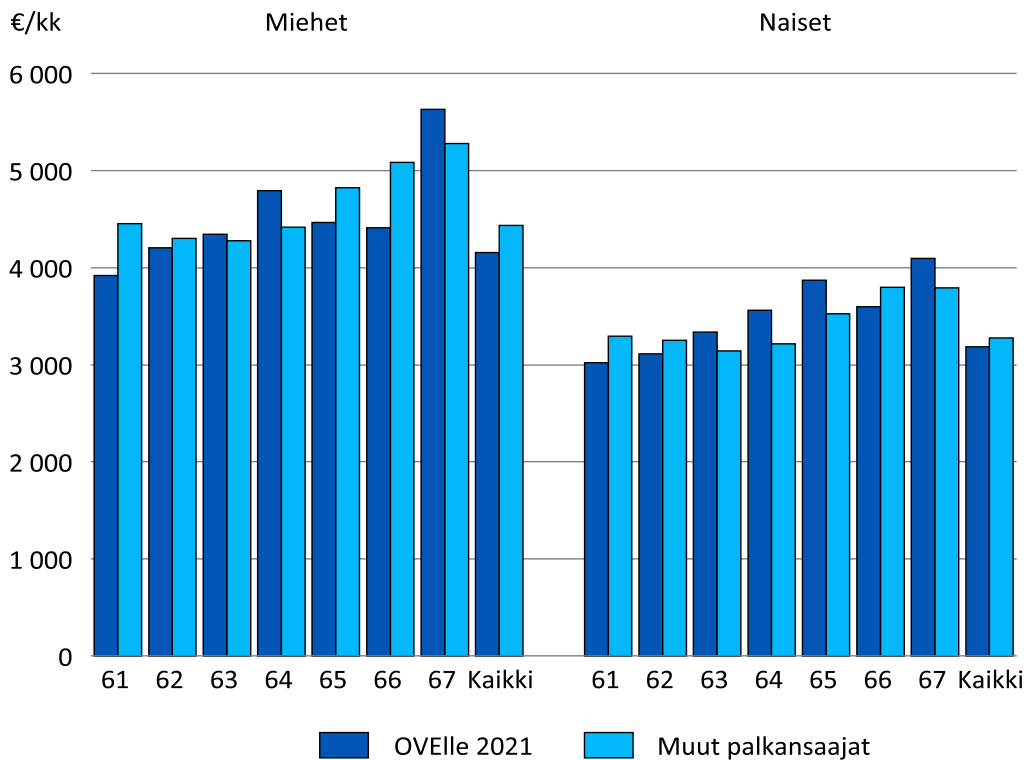
5.3 Osittaisen vanhuuseläkkeen valinneiden ansiotasot

Ansiotaso ennen osittaista vanhuuseläkettä

Osittaisen vanhuuseläkkeen valinneiden keskiansiot ennen eläkkeen ottamista eivät eroa merkittävästi muiden samanikäisten palkansaajien keskiansioista. Heistä enemmistö on siis tavallisia yli 60-vuotiaita työssä käyviä palkansaajia, jotka haluavat kenties hieman keventää työuran viimeisten vuosien työkuormaa. Nuorimmissa ikäluokissa keskimääräiset kuukausiansiot ovat hieman matalampia kuin muiden palkansaajien kuukausiansiot (kuvio 12). Sen sijaan vanhuuseläkeiän ylittäneillä keskiansio on paikoin muiden palkansaajien keskiansiota korkeampi. Kyseessä on pieni ja valikoitunut henkilökunta. Vertailussa ovat mukana viime vuonna osittaisen vanhuuseläkkeen valinneista vuonna 2020 palkkatyössä olleet, jotka eivät olleet eläkkeellä vuoden 2020 lopussa.

Kuvio 12.

Vuonna 2021 osittaisen vanhuuseläkkeen ottaneiden ja muiden palkansaajien keskiansio vuonna 2020 (€/kk).



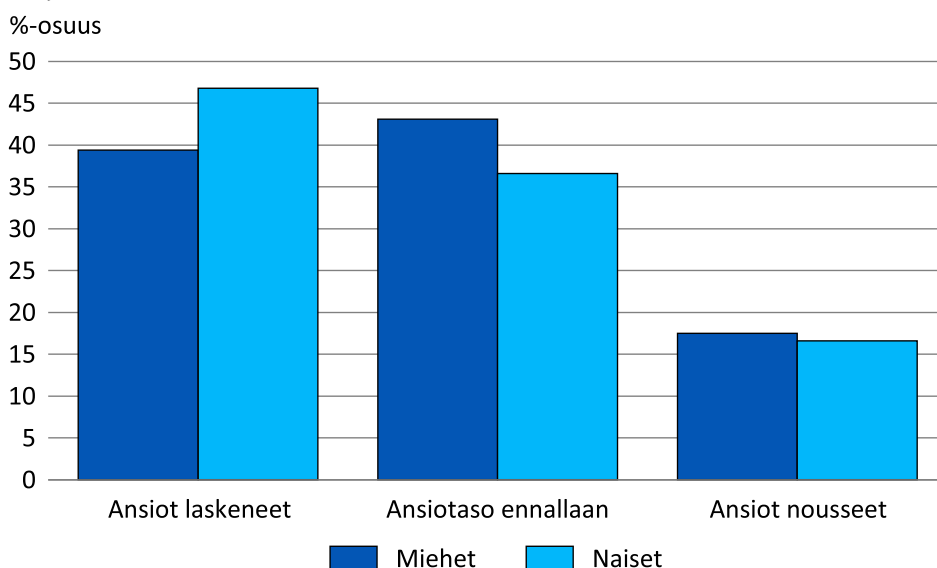
Ansiotason muutos osittaisella vanhuuseläkkeellä

Kiintoisa kysymys on, vähentävätkö osittaisen vanhuuseläkkeen ottaneet työntekoa ja jos vähentävät, minkä verran. Vastausta voidaan hakea tarkastelemalla osittaisen vanhuuseläkkeen valinneiden ansioita ennen eläkettä ja eläkkeen aikana⁹. Likimain 40 prosentilla ansiot näyttäisivät laskevan ainakin hieman eläkkeen ottamisen jälkeen.

Ansiotulot palkkatyössä laskivat lähes puolella naisista ja kolmasosalla miehistä osittaisen vanhuuseläkkeen rinnalla. Heistä varmasti moni vähensi myös työpanostaan. Vuosiansioista päätellen yli 40 prosenttia miehistä ja kolmasosa naisista jatkoi palkkatyössä entiseen tapaan, vaikka saivatkin rinnalle osittaisen vanhuuseläkkeen. Heillä osittaisen vanhuuseläkkeen nostaminen ei siis vaikuttanut merkittävästi palkkatuloihin. Viidesosalla naisista ja neljäsosalla miehistä palkkatulot nousivat eläkeaikana.

Kuvio 13.

Ansiotason muutos osittaisen vanhuuseläkkeen aikana eläkettä edeltävään aikaan verrattuna, 50 prosentin tasoisen osittaisen vanhuuseläkkeen valinneet vuonna 2020.



Ansiotaso osittaisella vanhuuseläkkeellä

Osittaista vanhuuseläkettä saavien palkansaajien ansiotaso on jonkin verran matalampi kuin muiden vastaavan ikäisten palkansaajien, jotka eivät saa eläkettä (kuvio 14). Osittaisella eläkkeellä keskiansio on keskimäärin 600 euroa matalampi kuin muilla palkansaajilla. Naisten palkkatulot ovat reilut 80 prosenttia muiden palkansaajanaisten ansioista. Miehillä prosentuaalinen ero on samaa luokkaa.

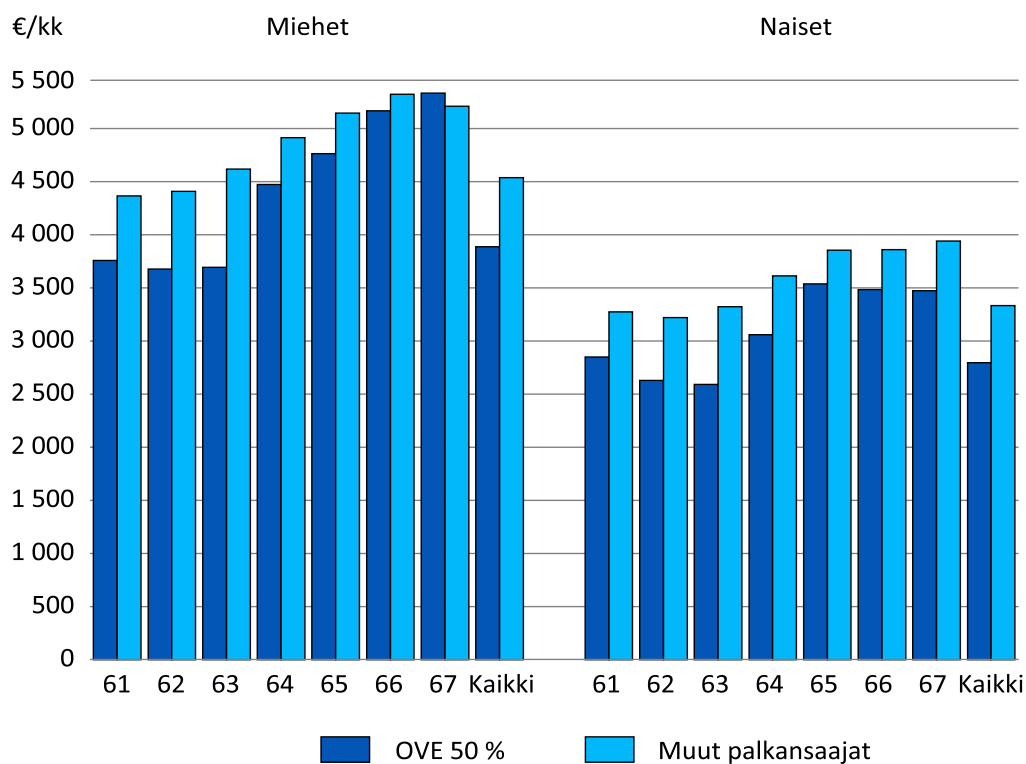
⁹ Vuosien 2021 ja 2019 indeksoituja vuosiansioita on verrattu niillä osittaisen vanhuuseläkkeen saajilla, jotka ovat ottaneet osittaisen eläkkeen vuonna 2020 ja saivat sitä edelleen vuoden 2021. Kun tarkastelu rajataan 50 prosentin eläkkeen valinneisiin ja koko vuodet 2021 ja 2019 työssä olleisiin palkansaajiin, tarkastelujoukkoon jäi 3 900 henkilöä, joista naisia oli 1 800.

Vanhuuseläkkeen alaikärajan täyttäneiden joukossa ero palkkatasossa on nuorempia ikäryhmiä pienempi. Joukko on kuitenkin pieni ja valikoitunut, joten sen vaikutus kokonaisuuteen on pieni.

Osittaisen vanhuuseläkkeen valinneiden keskipalkat ennen eläkettä eivät eroa muiden palkansaajiin tuloista, mutta laskevat eläkkeen alkamisen jälkeen. Vaikka kuukausiansio laskee muiden palkansaajien alapuolelle, kokonaisuutena eläkkeen ottaneiden toimeentulo ei jää jälkeen muista. Osittainen vanhuuseläke nostaa naisten kokonaistulon samalle tasolle muiden palkansaajien ansiotulojen kanssa. Miesten keskimääräiset kuukausitulot nousevat eläkkeen myötä hieman muiden palkansaajien tuloja suuremmiksi.

Kuvio 14.

Vuoden 2020 lopussa osittaista vanhuuseläkettä saaneiden ja muiden palkansaajien keskiansio joulukuussa 2020 (€/kk), 50 prosentin tasoiset eläkkeet.



6 Työuraeläke

Työuraeläke luetaan työkyvyttömyyseläkkeisiin, ja sitä maksetaan vain oman ikäluokan vanhuuseläkeiän alarajan täyttämiseen saakka. Ensimmäiset työuraeläkkeet saivat vuonna 1955 syntyneet. Koska heillä vanhuuseläkkeen alaikäraja oli 63 vuotta ja 3 kuukautta, eläkettä maksettiin korkeintaan kolmen kuukauden ajan. Sen jälkeen eläke jatkui vanhuuseläkkeenä. Viime vuonna (2021) enintään vuoden mittaiselle työuraeläkkeelle saattoivat hakeutua vuonna 1958 syntyneet. Myös osa vuonna 1957 syntyneistä saattoi vielä viime vuonna saada työuraeläkkeen.

6.1 Työuraeläkkeen myöntämisen edellytykset

Ikäraja

Työuraeläkkeeseen on ollut oikeus vuonna 1955 tai sen jälkeen syntyneillä. Eläke voidaan myöntää aikaisintaan 63 vuoden iän täyttämistä seuraavan kuukauden alusta. Vuonna 1965 tai sen jälkeen syntyneillä työuraeläkkeen alaikäraja on kaksi vuotta alempi kuin ikäluokan alin vanhuuseläkeikä.

Työuraeläke päättyy ikäluokan alimman vanhuuseläkeiän täyttämiskuukauden lopussa, jolloin se muuttuu vanhuuseläkkeeksi. Työuraeläke ei voi alkaa ikäluokan alimman vanhuuseläkeiän täyttämisen jälkeen. Työuraeläkkeen sijaan myönnetään vanhuuseläke, jos

- työuraeläkkeestä on ennakkopäätös ja sen saanut henkilö ilmoittaa haluavansa jäädä työuraeläkkeelle ajankohdasta, jolloin hän on jo täyttänyt alimman vanhuuseläkeikänsä tai
- työuraeläkkeestä on haettu suoraan lopullinen päätös ja hakija on ilmoittanut jäävänsä työuraeläkkeelle ikäluokansa alimman vanhuuseläkeiän täyttämisen jälkeen.

Ennakkopäätös työuraeläkkeestä voi olla voimassa enintään ikäluokan alimpaan vanhuuseläkeikään asti.

Rasittuneisuutta ja kuluneisuutta aiheuttava työhistoria

Työuraeläkkeen saamisen yhtenä edellytyksenä on, että työntekijä tai yrittäjä on työskennellyt päätoimisesti vähintään 38 vuotta työssä, joka on ollut rasittuneisuutta ja kuluneisuutta aiheuttavaa.

Rasittuneisuutta ja kuluneisuutta arvioitaessa edellytetään, että työ on merkittävässä määrin sisältänyt yhtä tai useampaa seuraavista kuudesta tekijästä:

1. suurta lihasvoimaa edellyttäviä tai lihaksia pitkäkestoisesti kuormittavia työliikkeitä
2. hengitys- ja verenkiertoelimistön erityisen voimakasta kuormittumista
3. kuormittavia ja hankalia työasentoja
4. voimaa tai suurta nopeutta vaativia toistuvia työliikkeitä tai työliikkeitä, jotka sisältävät samanaikaisesti käsien puristusta, kiertoa ja voimaa
5. työskentelyä erityisen vaativassa ja poikkeuksellista henkistä kuormitusta aiheuttavassa vuorovaikutteisessa työssä tai
6. työskentelyä jatkuvaa varuillaan oloa tai erityistä tarkkaavaisuutta edellyttävässä tehtävässä, jossa on korkea tapaturman tai onnettomuuden riski tai ilmeinen väkivallan uhka.

Arvioitaessa em. rasittuneisuutta ja kuluneisuutta otetaan huomioon lisäksi tekijöinä myös

- työn poikkeukselliset fysikaaliset tekijät (esim. poikkeukselliset lämpöolosuhteet, melu yms.)
- kuormitusta lisäävien suojarusteiden käyttö
- toistuvaa yötyötä sisältävä tai muutoin kuormittava vuorotyö sekä
- toistuvat pitkät työvuorot.

Työn rasittavuutta ja kuluttavuutta arvioitaessa ei oteta huomioon työntekijän yksilöllisiä ominaisuuksia, vaan arvio tehdään objektiivisesti kenen tahansa tekemänä työnä riippumatta esimerkiksi henkilön iästä, sukupuolesta tai muusta henkilöön liittyvästä tekijästä. Arvioon ei vaikuta myöskään työntekijän oma kokemus työn rasittavuudesta ja kuluttavuudesta eikä niitä osoittavia tekijöitä ole sidottu ammatteihin.

Työkyvyn arviointi

Työuraeläke on työkyvyttömyyseläke, ja sen saaminen edellyttää työkyvyn heikentymistä sairauden, vian tai vamman vuoksi. Henkilön työkyvyn heikentymisen pitää olla pysyvää. Vaadittava työkyvyn alenema on kuitenkin pienempi kuin työkyvyttömyyseläkkeessä. Työuraeläkkeessä ei edellytetä vuoden yhtäjaksoista työkyvyn heikentymistä eikä sairauspäivärahan ensisijaisuusajan täyttymistä. Työuraeläkkeessä ei myöskään määritellä työkyvyttömyyden alkamispäivää, ja eläketapahtumapäivä on aina eläkkeen alkamista edeltävän kuukauden viimeinen päivä.

Työuraeläkkeen saamisen edellytyksenä on, että henkilön työkyky on heikentynyt sairauden, vian tai vamman vuoksi vähemmän kuin täyden työkyvyttömyyseläkkeen myöntäminen edellyttää. Työkyvyn tulee olla heikentynyt vähemmän kuin 3/5. Työkyvyn heikentymistä koskeva edellytys on käytännössä aina lievempi kuin 60 vuotta täyttäneen henkilön ammatillisen työkykyarvion perusteella myönnettävässä täydessä

työkyvyttömyyseläkkeessä. Mikäli työuraeläkettä hakenut henkilö täyttää täyden työkyvyttömyyseläkkeen myöntämisen edellytykset, hänelle myönnetään kyseinen eläke.

Myös osatyökyvyttömyyseläkkeeseen oikeuttavalla tavalla työkykynsä menettänyt henkilö on oikeutettu työuraeläkkeeseen. Hallituksen esityksen perusteluissa todetaan, että henkilöllä on muiden edellytysten täytyessä oikeus työuraeläkkeeseen myös, jos henkilön työkyky on heikentynyt vähemmän kuin 2/5 eli vähemmän kuin osatyökyvyttömyyseläkkeen myöntäminen edellyttää. Jos henkilö täyttää sekä työuraeläkkeen että osatyökyvyttömyyseläkkeen myöntämisen edellytykset, hän voi valita kumman eläkkeen ottaa.

6.2 Työuraeläkkeen hakeminen ja eläkkeen määrä

Kun työuraeläkehakemus tulee vireille eläkkeen alaikärajan täyttämishetkellä tai ennen sen täyttämistä, edellytyksenä on, että työuraeläkkeen alaikärajan täyttämispäivänä rasittuneisuutta ja kuluneisuutta aiheuttavan työn päättymisestä on kulunut enintään vuosi, tai työ jatkuu edelleen.

Työuraeläkkeen määrä on eläkkeen alkamista edeltävän kuukauden loppuun mennessä ansaittu eläke. Eläkkeeseen ei sisälly tulevan ajan osuutta kuten muihin työkyvyttömyyseläkkeisiin.

6.3 Eläkkeen peruuttaminen ja lakkauttaminen

Työuraeläkepääätös voidaan peruuttaa, jos hakija ilmoittaa valitusajan kuluessa, ettei halua myönnettyä eläkettä. Jos eläkepääätös on ehtinyt tulla lainvoimaiseksi, eläkettä ei voi enää peruuttaa. Työuraeläkettä ei voi myöskään lakkauttaa.

Työuraeläkkeen maksaminen kuitenkin keskeytetään ja eläke jätetään lepäämään, jos eläkkeensaaja on ansiotyössä ja ansiot ylittävät 834,52 €/kk (vuoden 2020 tasossa) vähintään kolmen kuukauden ajan. Eläkkeen lepäämisen aikana henkilön työansioille ei ole ansaintarajaa. Työuraeläkkeen aikaisista ansioista karttuu uutta työeläkettä 1,5 prosenttia vuodessa.

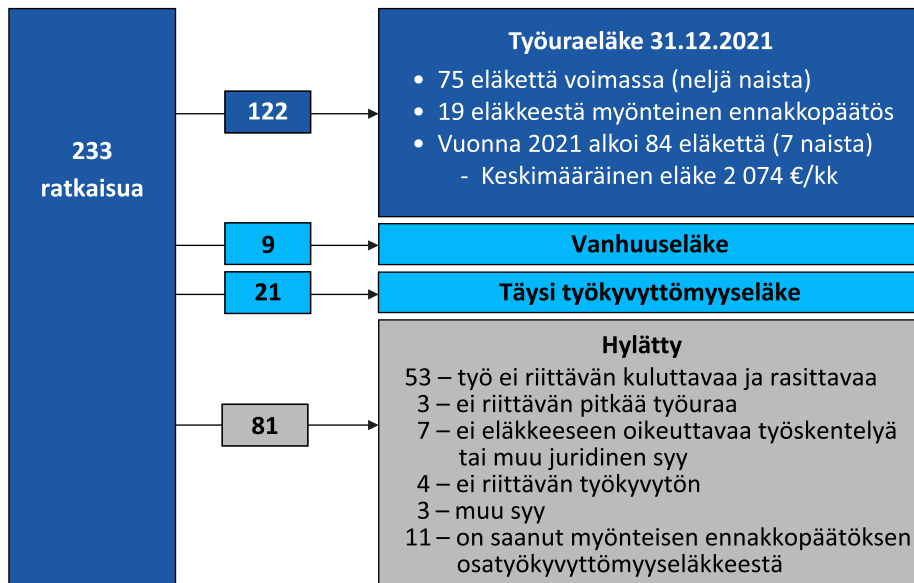
6.4 Työuraeläkehakemusten ratkaisut ja työuraeläkkeet

Vuoden 2021 loppuun mennessä työuraeläkettä on hakenut lähes 700 henkilöä. Viime vuonna tehtiin 233 työuraeläkkeisiin liittyvää eläkepääätöstä (kuvio 15). Jos työuraeläkkeen hakijalla on oikeus työkyvyttömyys- tai vanhuuseläkkeeseen, hänelle myönnetään ensisijaisesti tämä yleensä suurempi eläke työuraeläkkeen sijaan. Viime vuonna 30 hakijalle myönnettiin suoraan vanhuuseläke tai täysi työkyvyttömyyseläke

Viime vuonna työuraeläkettä koskevista hakemuksista hylättiin 81, joista kuitenkin 11 sai myönteisen ennakkopäätöksen osatyökyvyttömyyseläkkeeseen. Yleisin hylkäyssyy on ollut työuraeläkkeeseen vaadittavan työskentelyn keston ja rasittavuuden riittämättömyys. Kaksi kolmesta työuraeläkettä hakeneesta sai myönteisen eläkepääätöksen.

Kuvio 15.

Työuraeläkehakemusten ratkaisut vuonna 2021.



Koska työuraeläke päätetään vanhuuseläkkeen alaikärajan täyttämiseen, eläkeaika on lyhyt. Viime vuoden lopussa eläkkeitä oli voimassa vain hieman enemmän kuin niitä oli ehtinyt päättyä. Vuoden 2021 lopussa työuraeläkkeellä oli 71 miestä ja neljä naista. Eläke oli suuruudeltaan keskimäärin lähes 2 100 €/kk. Viime vuonna työuraeläke alkoi 77 miehellä ja seitsemällä naisella. Kaksi kolmesta eläkkeestä on myönnetty tuki- ja liikuntaelinsairauksien perusteella.

Taulukko 5.

Työuraeläkehakemukset ja -eläkkeet 2018–2021.

	2018	2019	2020	2021
Hakijoita	101	111	208	266
- Julkiselta sektorilta	13	20	36	38
Alkaneet eläkkeet	21	27	72	84
- Keskieläke €/kk	1 870	2 081	2 173	2 074
Päättyneet eläkkeet	16	17	26	60
31.12. voimassa olleet eläkkeet	5	15	62	75



Eläketurvakeskuksen
tilastoja

Osittainen varhennettu vanhuuseläke ja työuraeläke

Uudet eläkelajit 2021

Vuodesta 2017 alkaen osittainen varhennettu vanhuuseläke on tarjonnut mahdollisuuden ottaa karttuneesta eläkkeestä puolet maksuun 61 vuoden iän täyttämisen jälkeen. Työuraeläke otettiin käyttöön vuotta myöhemmin ja on tarkoitettu pitkän ja rasittavan työuran tehneille 63-vuotiaille ennen varsinaista vanhuuseläkettä. Julkaisussa tarkastellaan näiden eläkkeiden kehitystä vuoden 2021 loppuun mennessä. Tilasto kattaa keskeisimmät tilastotiedot alkaneista eläkkeistä ja eläkkeensaajista. Lisäksi se sisältää tietoja osittaisen varhennetun vanhuuseläkkeen valinneiden työnteosta ja ansiotasosta.

Eläketurvakeskuksen tilastoja

Eläketurvakeskus on lakisääteinen työeläketurvan kehittäjä, asiantuntija ja yhteisten palvelujen tuottaja. Tilastoja-sarjassa julkaistaan tilastotietoja eläketurvan eri alueilta. Tilastot perustuvat eläkejärjestelmän rekisteritietoihin.



Eläketurvakeskus
PENSIONSSKYDDSCENTRALEN